

**INSTYTUT
BADAWCZY
DRÓG I
MOSTÓW**

Szacunek kosztów wypadków drogowych w Polsce i próba ich internalizacji w ramach prac badawczych IBDiM w Warszawie

Zakład Ekonomiki
IBDiM w Warszawie

Urszula Breńska,
Bogusław Kretkiewicz,
Agata Jaździk-Osmólska

Maj 2012

Dotychczasowe polskie doświadczenia w zakresie szacowania kosztów transportu:

- ◆ W roku 1988 przez Uniwersytet Gdański (praca dr B. Pawłowska),
- ◆ W 1993 przez ITS (zespół prof. Bauera), ale bez udziału wypadków drogowych,
- ◆ Od lat 80. w IBDiM (zespół prof. Chrostowskiej).

**Wypadek drogowy stanowi znaczący problem
społeczno-ekonomiczny
z powodu masowości zjawiska i tragicznych
konsekwencji**

W krajach UE w wyniku systematycznych działań nastąpiła stabilizacja w wypadkowości i znacznie zmalała liczba ofiar śmiertelnych (nawet o 30%).

Mimo globalnej poprawy, sytuacja w UE nadal jest poważna:

- **Jedna osoba na 80 mieszkańców UE ciągle jeszcze jest narażona na utratę życia w wieku poniżej 40 lat.**
- **Jedna na 3 mieszkańców potrzebuje leczenia szpitalnego w związku z ranami odniesionymi w wypadku drogowym.**

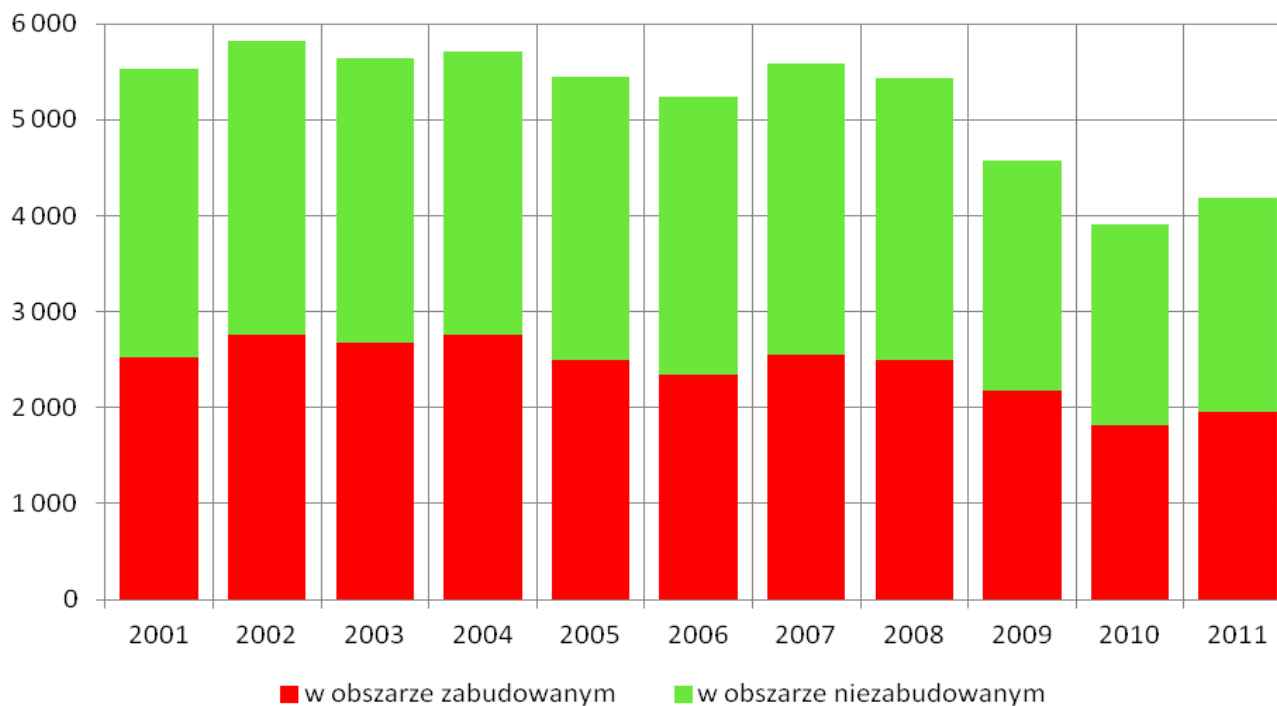
W ostatnich latach w Polsce wskutek wypadku drogowego średnio zginęło około 4,5 tys. rocznie, a ponad dziesięciokrotnie więcej było rannych.

W poprzednim roku na polskich drogach zginęło średnio 11 osób na 100 wypadków i jest to trzy razy więcej niż wynosi średnia europejska.

Jest to najwyższy wskaźnik śmiertelności w wypadkach drogowych w UE.

Liczba ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych w Polsce w latach 2001-2011

Liczba rannych w wypadkach drogowych
w Polsce w latach 2001-2011

Liczba wypadków drogowych w Polsce w latach 2001-2011

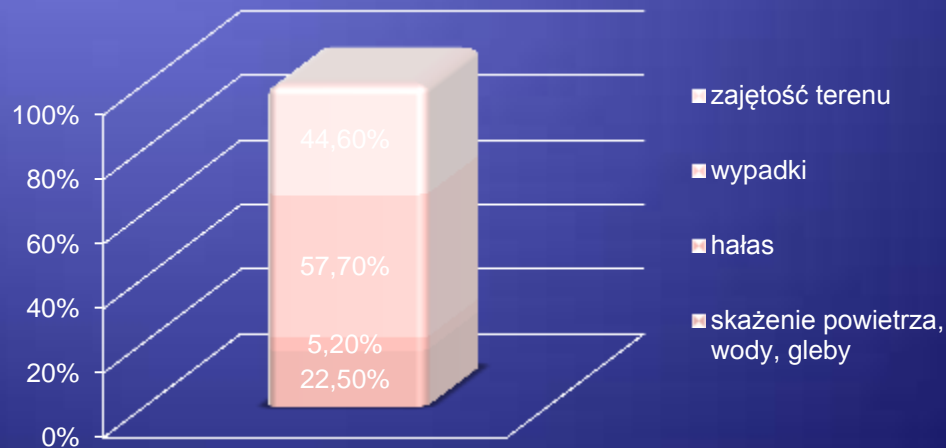

Największą składową kosztów transportu drogowego są wypadki

Jednak nawet w krajach, w których od wielu lat prowadzone są wielokierunkowe działania zmierzające do podniesienia brd, koszty wypadków drogowych stanowią dominujący udział w kosztach transportu drogowego ogółem.

Struktura kosztów zew. Transportu drogowego w Polsce

Maj 2012

Wypadki drogowe są w pierwszej kolejności znaczącym problemem społecznym

- ◆ Wypadek drogowy z ofiarami śmiertelnymi i rannymi jest przede wszystkim ludzką tragedią.
- ◆ Konsekwencje tych wypadków są na tyle poważne, że społeczeństwa deklarują wysoką gotowość do płacenia (WTP) za obniżanie ryzyka bycia ofiarą w wypadku transportowym.
- ◆ Na podstawie doświadczeń europejskich szacuje się, że to właśnie straty związane z utratą życia stanowią największy udział w kosztach wypadków, aż 75% (gdzie straty wyników pracy 20%, a medyczne - ok. 5%).
- ◆ **Wg wstępnych obliczeń IBDiM w Polsce może to być nawet 71%.**

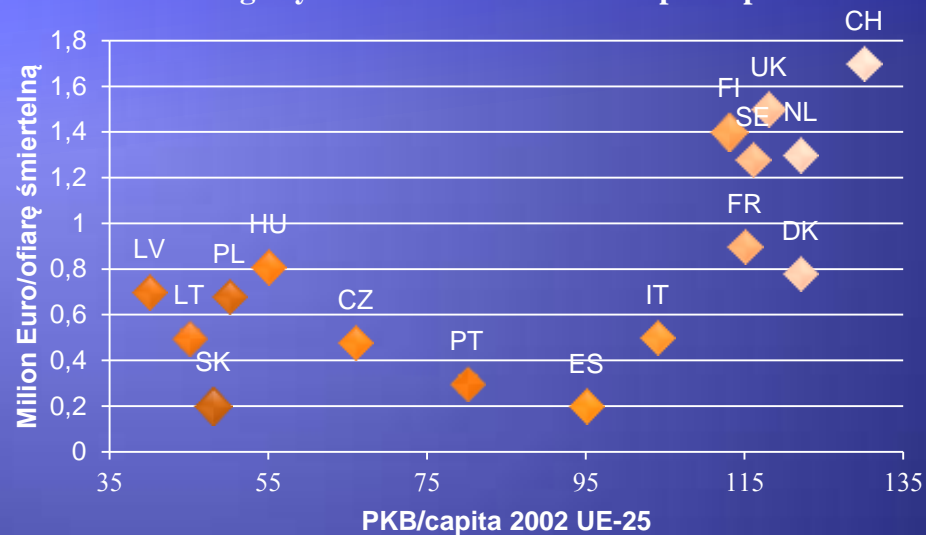

Wypadki drogowe istotnie obciążają budżet państwa

- ♦ **Wypadek drogowy wiąże się z ogromną stratą dla gospodarki. Szacuje się, że w wielu krajach członkowskich UE koszty społeczne wypadków sięgają nawet 2-4% PKB**

Wartość statystycznego życia dla ofiary śmiertelnej w wypadkach drogowych w odniesieniu do PKB per capita

- ◆ Na tej podstawie można stwierdzić, że im bogatsze społeczeństwo tym wyższa wartość VSL. Różnice dochodzą nawet do 300%.

Podobnie w Polsce: od okresu przemian do dziś wzrost zagrożenia na drogach (od spadku, poprzez stagnację wzrost i chwilowe wahania) towarzyszą bardzo duże straty społeczne i materialne.

**ROCZNE KOSZTY WYPADKÓW
W RELACJI DO PKB**

Obecnie w Polsce koszt wypadku można oszacować na poziomie 18 mld PLN, co stanowi 1,3% naszego PKB.

Stanowi to połowę deficytu budżetu na rok 2012

W rzeczywistości koszt wypadków w Polsce może być jeszcze wyższy, jeśli w ślad za krajami wysokorozwiniętymi oszacujemy statystyczna wartości życia utraconego w wyniku wypadku drogowego w kategoriach bólu i cierpienie jakie mu towarzyszą.

Wówczas roczny koszt wypadków w Polsce wyniósłby około 65 mld PLN, dwukrotnie więcej aniżeli deficyt budżetowy.

Szacowanie kosztów wypadków na świecie nie jest tylko zwykłym szacunkiem per sa, ale stało się niekonwencjonalnym środkiem na rzecz poprawy brd w ramach nowych kierunków polityki UE na rzecz zrównoważonego i bezpiecznego transportu.

Internalizacja kosztów transportu (w tym wypadków drogowych) okazuje się bardzo użytecznym instrumentem cenowym, który wraz z bardziej konwencjonalnymi, tradycyjnymi działaniami na rzecz brd, może wiele zdziałać.

Założenia do szacowania kosztów wypadków drogowych wg doświadczenia IBDiM

Niezbędne do oszacowania kosztów wypadków dane obejmują z jednej strony informacje na temat liczby wypadków, liczby ofiar śmiertelnych i liczby poszkodowanych z uwzględnieniem ciężkości ran, jakie odnieśli w przypadku zdarzenia oraz wielkości strat materialnych.

Z drugiej zaś strony konieczne są informacje na temat jednostkowych kosztów wypadków, wielkości wypłat odszkodowań oraz transferów z funduszu ubezpieczeń społecznych, związanych ze skutkami wypadków.

Założenia do szacowania kosztów wypadków drogowych wg doświadczenia IBDiM

W metodzie stosowanej do wyceny kosztów wypadków następuje
wymnożenie oszacowanego kosztu jednostkowego ofiary śmiertelnej,
rannej czy start materialnych przez liczbę wypadków.

**Koszt wypadków drogowych = koszt jednostkowy * liczba
wypadków z uwzględnieniem ich ciężkości**

Bezpośrednie koszty ekonomiczne wypadków drogowych

- **Straty materialne w wyniku uszkodzenia pojazdu,
modelowo wraz ze startami bezpośredniego otoczenia miejsca wypadku,**
- **Koszty operacyjne związane z wezwaniem policji, karetki, pomocy
drogowej, straży pożarnej, itp.**
  - **koszty pogrzebu,
modelowo wraz z kosztami obsługi prawnej**
  - **Koszty leczenia i rehabilitacji**

Pośrednie koszty ekonomiczne wypadków drogowych

Straty w produkcji związane z odniesionymi ranami lub śmiercią osób uczestniczących w wypadku:

- **Straty wynikające ze śmierci ofiar wypadków obejmujące stratę PKB (pomniejszonego o spożycie),**
  - **Straty wynikające z uszkodzeń ciała rannych w wypadkach obejmujące stratę PKB**
- **Do tego moglibyśmy jeszcze dolożyć środki finansowe wydatkowane na edukację i szkolenie, które zostaną utracone w wyniku śmierci młodego człowieka w wypadku drogowym.**

Rekompensata za ból, cierpienie i uszczerbek moralny dla osób uczestniczących w wypadku i ich krewnych

Te dwie kategorie nie wyczerpują kwestii kosztów wypadków.

Obok kosztów prywatnych płaconych przez indywidualnych użytkowników lub sektor transportu jako takie, niezwykle ważne jest oszacowanie rekompensaty za ból, cierpienie i uszczerbek moralny dla osób uczestniczących w wypadku i ich krewnych poprzez próbę obliczenia obniżonej wartości społeczeństwa związanej ze stratą życia jednego z jej członków .

Często ten szacunek jest oparty o wskaźnik VSL (value of statistical life) czyli wskaźnik statystycznej wartości życia.

**Rekompensata za ból, cierpienie i
uszczerbek moralny dla osób
uczestniczących w wypadku i ich
krewnych**

**Na potrzeby własnych analiz w Zakładzie Ekonomiki
oszacowano w sposób bardzo ogólny teoretyczną wartość
VSL dla danych o wypadkach w roku 2010 .**

**Szacunku dokonano w oparciu o doświadczenia zagraniczne.
W efekcie uzyskano hipotetyczną wartość VSL w
warunkach polskich.**

**W ramach prac Instytutu zamierza się przeprowadzić
pogłębione studia w tym kierunku, wsparte rozległymi
badaniami.**

Koszty wewnętrzne i zewnętrzne wypadków drogowych

- ◆ koszty wewnętrzne/prywatne ponoszone są przez firmy ubezpieczeniowe w ramach wypłaty odszkodowań,
- ◆ koszty zewnętrzne, które spowodowane przez indywidualnych użytkowników transportu, są ponoszone przez społeczeństwo jako całość:
  - ◆ Koszty opieki medycznej
  - ◆ Straty w produkcji
  - ◆ Koszty operacyjne i administracyjne
  - ◆ Straty materialne, które nie są pokrywane przez ubezpieczenie (dotyczy to strat w sferze własności publicznej)

Metodologia szacowania kategorii kosztów

1. Ustalenie struktury wypadków drogowych:

(zgodnie z definicją przyjętą Zarządzeniem nr 635
Komendanta Głównego Policji z dnia 30 czerwca 2006 r.)

- liczba wypadków drogowych w obszarze zabudowanym i niezabudowanym,
- liczba ofiar śmiertelnych według wieku i płci w obszarze zabudowanym i niezabudowanym,
- liczba ciężko rannych według wieku i płci w obszarze zabudowanym i niezabudowanym,
- liczba lekko rannych według wieku i płci w obszarze zabudowanym i niezabudowanym,
- liczba pojazdów uszkodzonych w wyniku wypadku według rodzaju w obszarze zabudowanym i niezabudowanym,

Metodologia szacowania kategorii kosztów

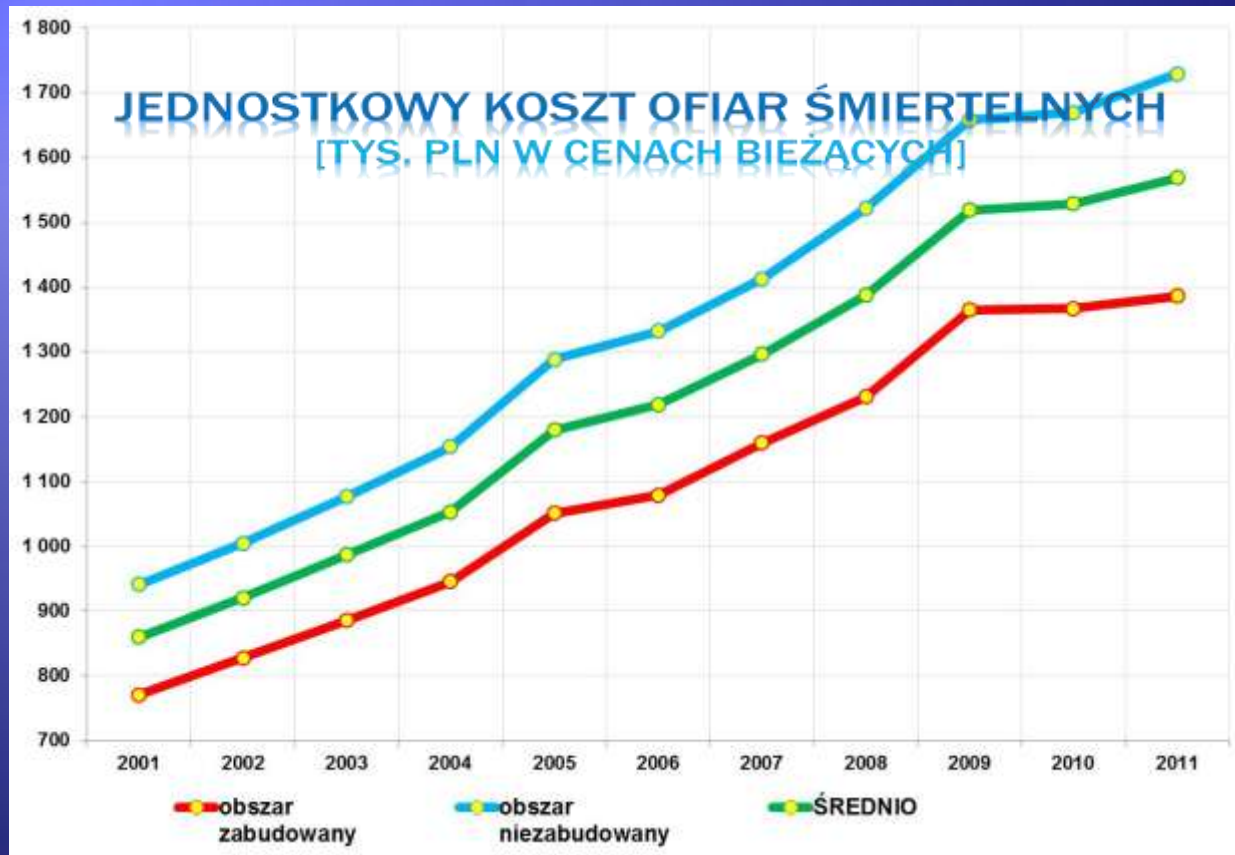
2. Ustalenie jednostkowego kosztu ofiary śmiertelnej:

- średnia strata Produktu Krajowego Brutto (pomniejszonego o spożycie) według wieku i płci w obszarze zabudowanym i niezabudowanym,
- średni koszt leczenia według wieku i płci w obszarze zabudowanym i niezabudowanym,
- średni koszt pogrzebu,

Metodologia szacowania kategorii kosztów

Maj 2012

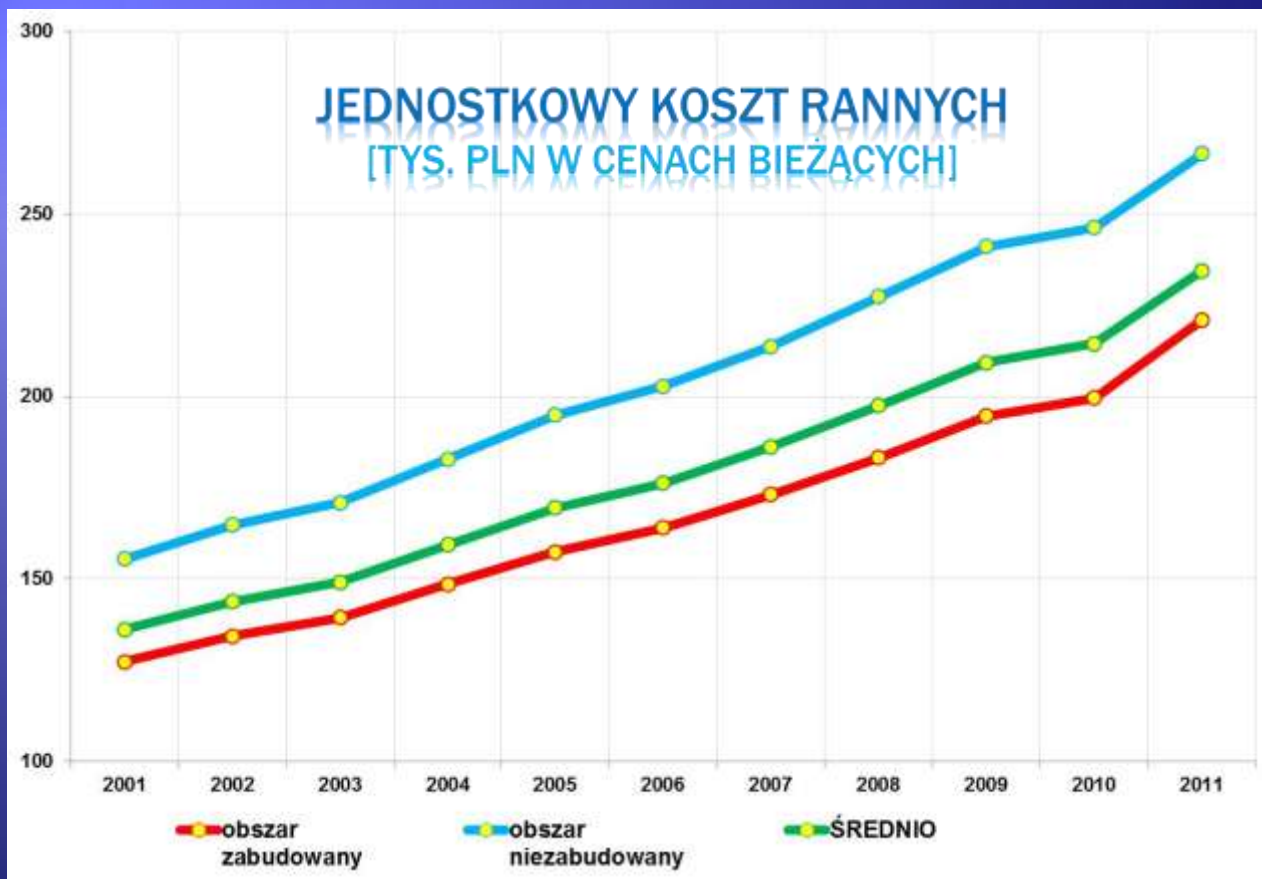
Metodologia szacowania kategorii kosztów

3. Ustalenie jednostkowego kosztu rannych:

- średnia strata Produktu Krajowego Brutto osób ciężko i lekko rannych według wieku i płci w obszarze zabudowanym i niezabudowanym,
- średni koszt leczenia i rehabilitacji osób ciężko rannych według wieku i płci w obszarze zabudowanym i niezabudowanym,
- średni koszt leczenia osób lekko rannych według wieku i płci w obszarze zabudowanym i niezabudowanym,

Metodologia szacowania kategorii kosztów

Metodologia szacowania kategorii kosztów

4. Ustalenie jednostkowego kosztu strat materialnych na jeden wypadek:

- średnia strata wartości pojazdu na jeden wypadek w obszarze zabudowanym i niezabudowanym,
- koszty operacyjne związane z wypadkiem (policja, straż pożarna itp.),
- koszty ratownictwa medycznego związane z wypadkiem (karetka pogotowia).

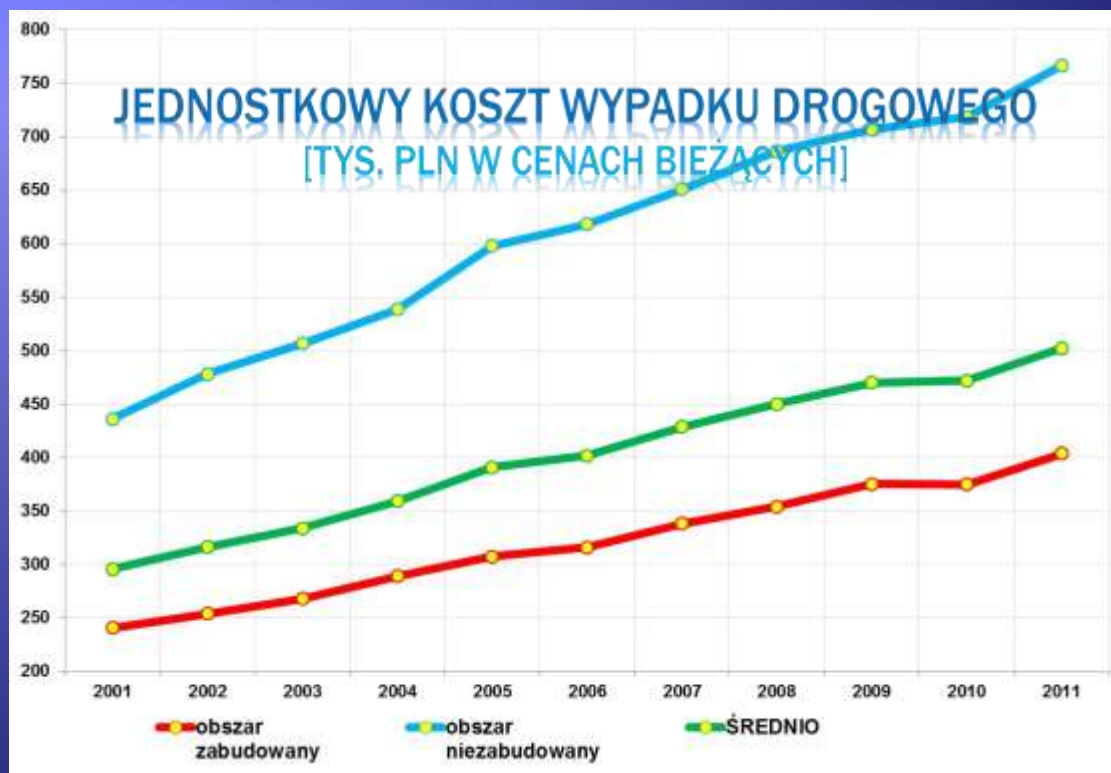
Metodologia szacowania kategorii kosztów

5. Ustalenie jednostkowego kosztu wypadku drogowego:

- w obszarze zabudowanym,
- w obszarze niezabudowanym,
- średnio.

Metodologia szacowania kategorii kosztów

Maj 2012

Metodologia szacowania kategorii kosztów

Nasze doświadczenie wskazuje, że:

- ◆ koszty strat materialnych powinno się obliczać w oparciu o bieżące wydatki firm ubezpieczeniowych na pokrycie odszkodowań wypłacanych w ramach ubezpieczeń transportowych.
- ◆ Do oszacowania kosztów służb specjalnych i administracji należałoby stosować przeciętny koszt przypadający na wypadek ze źródeł MSW.
- ◆ Średni koszt przypadający na rodzaj zabiegu lub procedury leczenia stanowią podstawę obliczenia kosztów medycznych i rehabilitacji ofiar wypadków jeśli pochodzi z baz danych z NFZ.
- ◆ Najbardziej skomplikowana do obliczeń kategoria kosztu wypadków to wartości ryzyka udziału w wypadku oparta na próbie oszacowania ludzkiego bólu i cierpienia na skutek wypadku.

Struktura rocznego kosztu wypadków drogowych w Polsce

Ostatecznie w kategorii zewnętrznych kosztów wypadku drogowego w Polsce w roku 2010 wg IBDiM zawierają się następujące elementy:

- ◆ Koszty świadczeń medycznych i rehabilitacji ofiar wypadków transportowych = 3,8 mld PLN rocznie,
- ◆ Straty w produkcji spowodowane wypadkami = 12,6 mld PLN rocznie
- ◆ Straty materialne 1,8 mld PLN
- ◆ Koszty operacyjne i administracyjne: 127 mln PLN

Składowe rocznego kosztu wypadków drogowych w Polsce

Razem 18,33 mld PLN

- ◆ Co stanowi 1,3 % PKB w 2010 roku i połowę luki budżetowej dla tego roku

albo

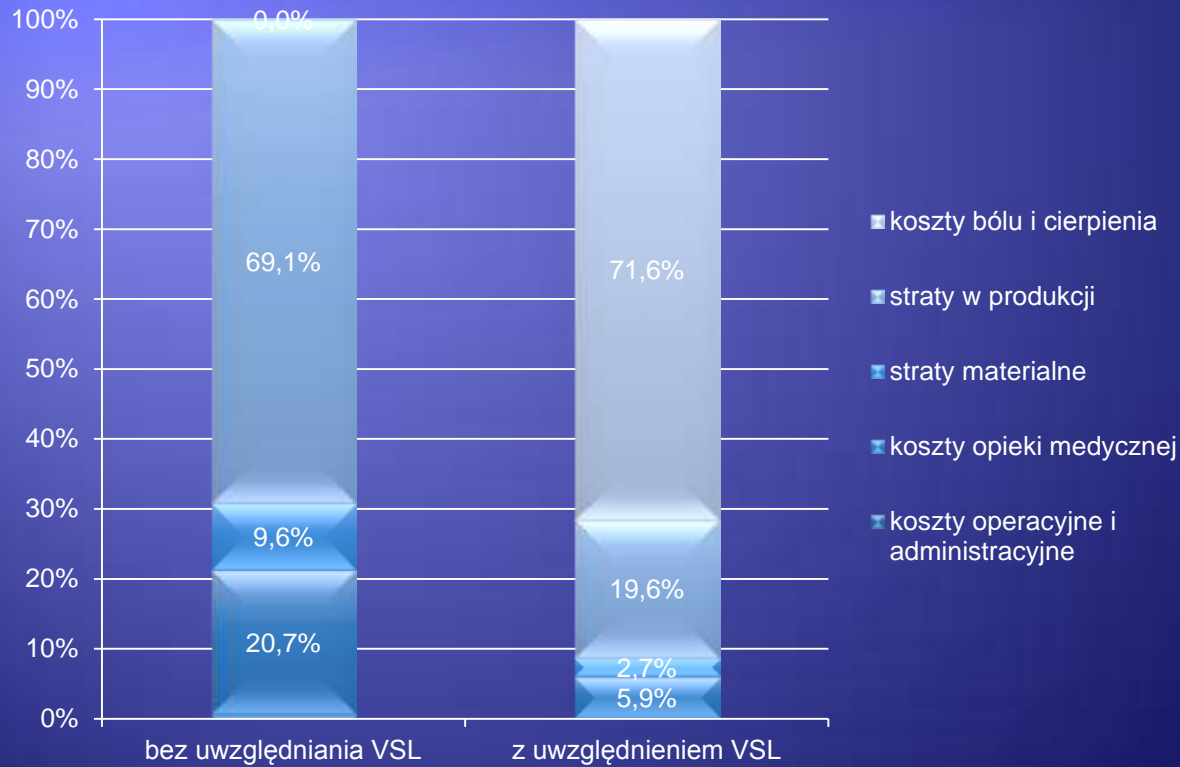
Razem 64,4 mld PLN, przy próbie oszacowania rekompensaty za ból i cierpienie

- ◆ Co z kolei stanowi 4,5 % PKB w roku 2010 i znacznie przekracza lukę w budżecie na rok 2010.

Składowe rocznego kosztu wypadków drogowych w Polsce

Struktura kosztów wypadków w Polsce dla roku 2010

**INSTYTUT
BADAWCZY
DRÓG I
MOSTÓW**

KONLUZJE

Maj 2012

Rozwój transportu drogowego jest bardzo pozytywnym i pożądanym zjawiskiem, ale wiąże się z nim wzrost zagrożenia na drogach, którego konsekwencją są starty społeczno-gospodarcze.

KONLUZJE

Ta świadomość strat niesionych przez transport znalazła swój wyraz w politycznych dokumentach Wspólnoty Europejskiej, gdzie stwierdza się, że kierunki europejskiej polityki transportowej powinny być podporządkowane nadrzędnemu celowi strategicznemu jakim jest zasada zrównoważonego rozwoju a co za tym idzie zrównoważonej mobilności:

- ◆ **Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro z roku 1992.**
- ◆ **Zielona Księga Komisji Europejskiej z roku 1995.**
- ◆ **Deklaracją wiedeńską UE i Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ w roku 1997.**
- ◆ **Biała Księga Komisji Europejskiej z roku 1998.**

**Nowy kierunek polityki europejskiej w transporcie
oparty na starej zasadzie sprawca płaci:**

- ◆ Urealnienie kosztów transportu, a szczególnie kosztów wypadków drogowych w celu wpłynięcia na zmianę zachowań komunikacyjnych użytkowników dróg na rzecz pozostałych środków transportu (kolejowy, zbiorowy).

Zasadniczym problemem w szacowaniu kosztów społecznych wypadków drogowych (transportowych) jest ustalenie, jak duży jest udział kosztów nie pokrytych przez sprawcę wypadku, czyli kosztów zewnętrznych.

Dlatego też poziom kosztów zew. wypadków transportowych zależy nie tylko od ich liczby, ale również od systemu ubezpieczeń, które w danym kraju obowiązuje.

**Konieczne jest podejmowanie wysiłku w celu
szacowania kosztów wypadków w Polsce,
przy współpracy z NFZ,
ubezpieczycielami i władzami kraju.**

W Polsce przy szacowaniu kosztów wypadków drogowych napotyka się następujące problemy:

- ◆ **Ograniczona dostępność do baz danych o wypadkach.**
- ◆ **Brak wypracowanej ścieżki udostępniania niezbędnych do obliczeń danych ze strony NFZ i ubezpieczycieli.**

A w świetle powyższego

- ◆ **Ogólny problem niedoszacowania wypadków w Polsce.**
- ◆ **Problem oszacowania ludzkiego życia w warunkach polskich.**
- ◆ **Ponad wszystko wysoki koszt wypadków.**

◆ Dziękuję za uwagę

◆ ajazdzik-osmolska@ibdim.edu.pl